

gla

slovenske kulturne akcije

L. XI. 5-6 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 30. 4. 1964

NAPREDEK...

I.

Oče Marko Pohlin, slovenski pisatelj in preroditelj, je v Ljubljani 1771 izdal knjižico s prevodom iz nemščine: *Cesarski patent o vpisu in prijavi k vojakom* (Kaisersliches Patent von der Militärbeschreibung und Meldezetteln).

Celjski kresijski poglavar je 6. oktobra 1808 v Celju imel navor na vojake, ki je nato izšel v posebni knjižici v slovenščini: *Navor do deželobrambovcov od kresijskega poglavarja*, v Celji 1808.

Cesarsko kraljevski stotnik Andrej Komel pl. Sočeban je leta 1874 pri Mohorjevi družbi v Celovcu izdal knjigo: *Kratek poduk o zemljišču c. k. slovenskim vojakom v poduk, z nemškim podnaslovom: Auszug aus der Terrainlehre zum Gebrauche für die Soldaten slovenischer Nationalität* (=Izvleček... za vojake slovenske narodnosti).

Isti hvalevredni stotnik je 1887 pri isti založnici izdal *Kurzgefasste praktische Grammatik der slovenischen Sprache für Deutsche... Zum speziellen Gebrauche in den Militärschulen... Vom k. k. Reichskriegsministerium zum Gebrauche für die Cadetenschulen... approbirt* (=Kratka praktična slovnica slovenskega jezika za Nemce... Posebno za uporabo v vojaških šolah... Potrjeno od cesarsko kraljevskega vojnega ministrstva za uporabo v kadetnih šolah...).

Cesarsko kraljevski nadporočnik Jožef Pfeiffer je 1896 na Dunaju izdal knjigo: *Slovenische Militär-Sprache. Ein Handbuch für*

(Dalje na 8. str.)

„Vsa evropska kultura, ves način mišljenja in odnos do znanosti ima korenine v antičnih tleh. Odpravljati antiko iz našega kulturnega življenja se pravi žagati veje, na kateri sedi... Ko bi moderni človek nenadoma pozabil vse, kar mu je prinesla ta tisočletna dedina, bi zdrknil nazaj na ravan primitivnosti, in ne bi bilo ne Explorerjev ne Lunikov. Kadarkoli se je v zgodovini kakšna doba odtujila antiki, vselej se je izgubila v brezpomembnih eksperimentih; ko pa jo je antika spet prerodila, je ustvarila velike reči: zakaj antika je bila, kakor pravi dr. Ivan Prijatelj, vsem velikim dobam zlat korektiv zoper mlado zaletežlost in staro okorelost... Antična kultura nam mora biti seme in spodbuda za samostojno ustvarjanje, antični humanizem prvi korak na poti sodobnega humanizma. Zakaj ravno antična književnost predstavlja neizčrpno zakladnico za vzgojo nove, polne, bogate sodobne osebnosti.“

(Anton Sovrè: „O pesništvu, izbor antičnih teorij o pesništvu.“ [Uvod] 1963.)

— Francija je začetek marca 1964 proslavljala spomin na enega najčistejših predstavnikov poezije v letih 1920 — Maxa Jacoba, ki je spadal v skupino velikih katoliških reformatorjev Francije ob začetku našega stoletja. Vezalo ga je tesno prijateljstvo s Claudelom, Leonom Bloyem, Ernestom Psicharijem, Charlesom Peguyem, Jacquesom in Raissom Maritain, pa tudi z Jeanom Cocteaujem, Pablo Picassom ter skupino komponistov (skupina šesterih) in z baletnim mojstrom Diagilevom. Pred prestopom v katolicizem je imel znano korespondenco z Andrejem Gideom in Charlesom du Bosom. Po konverziji se je preselil v benediktinsko opatijo, kjer ga je 1942 odkrila gestapo in ga kot žida odpeljala v koncentracijsko taborišče, kjer je 7. marca 1944 umrl. Njegove ostanke so pozneje prenesli v kripto benediktinske bazilike pri Parizu.

JUBILEJNI DAR

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA slavi letos desetletnico obstoja. Priznati razpoloženje ne zajema samo njenih članov, ampak je dejansko tudi že dokaz vere in moči vseh Slovencev v zamejstvu, ki so nas podpirali, dajali oporo našemu optimizmu in s tem potrjevali, da so duhovni vrelci slovenstva neusahljivi.

Vkljub oviram smo vzdržali; trudili smo se dokazati, da zaslužimo zaupanje. Podprite naš optimizem z enako dobrohotnostjo, kakor nam žele obstanek in razmah naši bratje v domovini, ko nam naročajo: „Ne klonite, vzdržite do konca — saj ste naše edino upanje!“ Pridružite se njihovim upom in darujte za naš JUBILEJNI DAR!

Darovali so: ga. Milka BRUMEN, 2000.— pesov in g. dr. Vinko BRUMEN, Hurlingham, 2000.— pesov; ga. Štefka MIKUŠ, Palomar, 2000.— pesov; g. Zorko SIMČIČ, Capitol, 2000.— pesov; g. Franc JERMAN, Bariloče, 2000.— pesov; č. g. župnik Stanko SKVARČA, Luján, 2000.— pesov; g. Albin PETELIN, Florida, 2000.— pesov; g. N. N., Lomas del Mirador, 2000.— pesov; g. dr. Leopold LESKOVAR, Mar del Plata, 2000.— pesov; g. Janez BRULA, Ramos Mejía, 2000.— pesov; g. Ivan OVEN, San Justo, 2000.— pesov; g. Valentin MARKEŽ, Merlo, 2000.— pesov; g. Dane ŠERKO, Salta, 2000.— pesov; g. N. N., Lomas de Zamora, 2000.— pesov; g. I. B., Castelar, 2000.— pesov; g. Jože POZNIČ, Don Bosco, 2000.— pesov; g. N. N., Lomas del Mirador, 2000.— pesov; g. Lojze REZELJ, Villa Ballester, 2000.— pesov; g. Božo FINK, Ramos Mejía, 2000.— pesov; g. dr. Anton ŠIMENC, San Justo, 2000.— pesov. — Vsem darovalcem se najlepše zahvaljujemo!

(Dar: za Argentino 2000.— pesov in za ostale države 20.— dolarjev je možno plačevati tudi v obrokih. — Darovalci bodo prejeli umetniško darilo s posebnim posvetilom.)

I Z Š L O :

MEDDOBJE VIII, 1-2
112 str.

Cene izvodov: Argentina 280.— pesov; Južna Amerika 320.— pesov; Italija Lit. 1650; Francija 13 Fr.; Avstrija 68 šilingov; Nemčija 10 Dmk; ZDA, Anglija in Avstralija 3 dolarje.

M E D D O B J U

ZA DESETLETNICO KULTURNE AKCIJE

Alojzij Geržinič

(Prebral na Prijateljskem srečanju meddobjevcev v Buenos Airesu, 11. 4. 1964)

Kje se danes sliši *Zvon*?
Liberalni njega bron
v ognju rdečem je stopljen.
Dom in svet je potopljen,
Dom in svet se je razklal:
dom pekel je, svet pa vice,
Tine je Kalin postal,
v Črni maši zbral krivice.
Pod Triglavom ni *Dejanja*.
Kocbek upal je, da beg
turški zraste, a odganja
osla s križem od korita
partija in Kocbek kost
postal je in Kocbek beg
zbral je v molk; in strah, bridkost
Kocbeka zdaj pokorita.
Osel malo imel je uma,
malo uma, nič poguma.

Kje naj torej zdaj novelo,
pesem, kritiko krdele
literarno bere, kje
naj besede se naje
naše, slastne bolj od kruha?

O, v Sloveniji se kuha
listov, knjig, papirja, črk!
Kuhar Marksič je in mrk
pazi, da ljudstvo pomije
v redu žre. — Pa dosti šale!
Glavne ktere so revije?
Klavrna *Sodobnost* je,
puhlost prva v njej je šega.
Da obvarjejo se zlega,
omejene *Perspektive*
pazijo na direktive
ne-banalnega marksizma,
vendarle preti jim shizma.
Tesna, temna so *Obzorja*,
od sveta dele jih morja.

Zdi se, da so hude sanje.
Ne! Revije samo stanje
sevajo, kot je tam doli.

Kje naj torej zdaj novelo,
pesem, kritiko krdele
literarno bere, kje
naj besede se naje
naše, slastne bolj od kruha?

Emigracija izbruha
tvorbo živo, tam, kjer rob je
Oceana. Za Meddobje
je kriščena. Od diplomata
čul sem kritiko DIMATA:
Kjer je Ruda, je zamuda.
Zorko res da ni preprost,
a zaljubljen je v novost,
slep tedaj. Takisto slep
farški umetnik je Vodeb.
Kjer so na krmilu pobje
ti, zaide vam Meddobje.

Sodba ta je zmota huda:
Je v globinah vedno Ruda.
Dušne zbira tam zaklade,
nakopičil je grmade.
Zorko zora jasna je,
skozi steno bistro zre.
Človek slep da je naš Rafko?
Slep ne, lep za fsako brafko,
za sotrudnike pa mōra:
kdor ne piše, ga primora
govoriti. Pa izberi
in nato revijo beri!

Ko revijo Vidmar bral je,
zmoto v sodbi si priznal je,
javnosti pa ne, ker sile
čudne vladajo, kjer vlada
on in kjer ga vlada Nada.

Strup je v zraku, kjer neba ni,
ni resnice, kjer Boga ni.

Koder se nebo razpenja,
druga so razpoloženja,
takale pa je resnica:

Je revija ta potica
-med je njena sestavina —;
je revija korenina
-dob odporni ji za vzor je —;
a celota ni le vsota
delov: med in dob — *Meddobje*
časom zdanjim v oko gleda,
iz nekdanje sreče spreda
novo srečo, pot utira
ljubljeni svobodi, ubira
srčne strune in duhá
gor usmerja. Naj živi
naš ponos in naj krepí
vse, kar je slovenskega!

Nekaj pojasnil:

Boris Kidrič je Kocbeka imel za oslička s prebrisanimi očmi in skrivnostnim križem na hrbtu.

Glavni urednik ljubljanske revije *Sodobnost* je Drago šega.

DIMAT: kratica za dialektični materializem. Zgoraj pomeni predstavnik uradne ideologije v Sloveniji.

— Lansko leto je postal zelo znan sovjetski pisatelj Aleksander Solčenicin, ko je izšla njegova povest „En dan Ivana Denisoviča“ s popisom razmer v sovjetskih koncentracijskih taboriščih. Revija „Novi mir“ je objavila njegovo delo „Za dobro stvar“, kjer opisuje skupino študentov, ki si že-

le v prostem času zgraditi prostor za lastne tehnične študije. Toda oblasti se poslopja polaste, ko so ga študenti dogradili, in ga pridružijo nekemu znanstvenemu zavodu. Glasilo partije „Literaturnaja gazeta“ je sicer pohvalilo pisateljev talent, napadlo pa ga je, ker delo ni pisano v marksistič-

nem duhu. Pisatelj ne bi smel kritizirati ukrepa nadrejene oblasti. „Novi mir“ je v obrambo pisatelja objavil, da je uredništvo prejelo 58 dopisov; 55 dopisnikov je izrekalo pisatelju čestitke, dva sta delo kritizirala zaradi stilističnih napak, le eden je delo odklonil in sicer zelo prostaško.

MEDDOBJEVCI OB TOKOVH SODOBNOSTI

Uredniki Meddobja so priredili v soboto 11. aprila Priateljstvo srečanje sodelavcev in ustvarjalnih članov SKA ob desetletnici Slovenske kulturne akcije.

V imenu uredništva revije je pozdravil udeležence Ruda Jurčec, ki se je zahvalil SKA za vse delo pri izdajanju revije. Podčrtaval je žrtve, ki jih reviji darujejo sodelavci in sodelavci, se zahvalil ga Veri Debeljakovi za organizacijo in vodstvo uprave ter g. Ladu Lenčku za sodelovanje in pomoč v tiskarni. Prisrčna misel večera pa je veljala uredniku revije, g. Zorku Simčiču, ki odhaja za krajšo dobo v Evropo. Zaželel mu je vso srečo na poti in ga zaprosil, da naj sporoči vsem sodelavcem in prijateljem SKA, ki jih bo srečal, najlepše pozdrave z izrazi zahvale. Pri nadaljnjih izvajanjih je med drugim dejal naslednje:

„Gospe in gospodje,

kadar iščem vodilno misel za govor ali spis, se drznem zateči tudi k branju sv. pisma. Zastavim se v tisto misel, ki jo prvo uzrem na odprti strani. In danes se mi je ponudila misel iz evangelija sv. Janeza, ko Kristus sam opisuje svoj značaj in pravi o samem sebi in svojem delu naslednje besede: 'Zdaj je moja duša vznemirjena in kaj naj rečem: Oče, reši me iz te ure? A zato sem v to uro prišel. Oče poveljaj svoje ime!' (Janez 12, 27-28)

Delež duhovnega dela torej ni mir — prevega ga veden nemir, duša je vedno vznemirjena, ko stremi po takem dejanju, ki bo njene nega nemira vredno in bo primerno plačilo za navdih in doživljanje. Ali se sme in more umetnik, ustvarjalec umakniti s svoje poti in zaklicati: „O Bog, reši me iz te ure, oddalji me od bremena, ki je pretežko in mu ne morem dati vsega svojega obraza, ga napolniti z vso svojo vsebino...“ Toda mi smo za to uro prišli, nalogi in poslanstvu ustvarjanja se ne moremo brez velike krivde odmakniti ali se ga otresti.

Ustvarjalec-umetnik je namreč vklenjen v svoje verige. Vsebinska pa sili čez rob posode, čez obroč verig — in kadar je na vrhu ustvarjanja, hoče biti izraz popolnosti; umetnik hoče biti brezmejen ustvarjalec, hoče biti popolnoma resničen — prodreti hoče do dna vsega bitstva, hoče biti nekaj tistega, kar je bil Stvarnik, ko je zemlji spregovoril dva zloga: bodi.

Ta velika drama se je začela takoj od početka, začela se je pred izvirnim grehom, ko je Lucifer, lep skoraj kot Bog, vzklil besedi: „Non serviam — ne bom služil!“ Greh umetnika more biti ob grehu Luciferja nekaj več kot je bil Adamov greh ob izvirnem grehu — umetnik se postavlja prav tja, kjer Bog sam pravi, da je bil poprej predno je bil svet, predno je bilo kaj ustvarjenega. Lucifer se je ponudil in rekel: Položil bom svojo desnico na Tvojo levo in skupno bova vladala stvarstvu.

Greh je bil velik, zarezal med mislijo in dejanjem prevelika. Umetnik se je dvignil in se najprej v antiki uprl kot Prometej — in doživel strahotno kazen. Sredi 19. stoletja je umetnik po ustih Nietzscheja kriknil: „Bog je umrl, Bog je mrtel!“ Hotel se je otresti podrejenosti ter oditi na lastno pot službe lepote in ljubezni, ko je ponavljal v opoju ustvarjanja: „Non serviam — ne bom služil!“

Naš čas daje preobilno pričevanje, kako je človek brezmejen v svoji moči in bogastvu. Atomska in jedrna energija sta dali človeku v roke sredstva, da more odločiti o koncu tistega, kar je Bog ustvaril. Poezija Alberta Camusa, Andréja Malrauxa, Saint John Persa, nemških pesnikov in dramatikov Trackla, Durrenmatta, Frischa, Heinricha, Boehla, dalje Samuela Becketta, Yonessa in proza Lawrence Durrella je polna pričevanja, da Boga ni več, Bog ni samo umrl — nastopil je čas, ko se poezija in umetnost razblinjata v kaotičen nič, hoteč človeku posredovati resnico, da nastopa čas, ko je vsakdo izmed nas bog; ustvarjajo se posode in oblike, ko Bog ni več potreben. Poezija Saint John Perso pomeni po njegovih lastnih besedah sestavljanje resnic, ki kličejo iz svetovja, ki je trenutno še onstran okvira naše večnosti. Lucifer ni več tekmelec Bogu, saj že več ne služi — ponosno se postavlja nad zemeljski planet in nad svetovje, kajti že je poln zvenenja božanstva v sebi in okoli sebe. In kaj je na koncu vsega tega: francoski ateistični filozof in član Akademije, etnolog Jean Rostand priznava, da bo zemlja zgorela v pepelu in bo pepel potem okamenel. Ponosno ugotavlja, da se bo ponovilo, kar se je pred milijoni let že dogajalo na drugih zvezdah, se rodilo, se rojeva in se bo rodilo na nebulah: celica življenja se je uničila, da je na drugi zvezdi, v drugi pravkar rojeni nebula znova vzklila...

(Dalje na 6. str.)

Javna jubilejna prireditev SKA, določena za 3. maj, je zaradi tehničnih okoliščin preložena na kasnejši čas. — Prvi kulturni večer bo v soboto 23. maja 1964. Predaval bo g. MARJAN MAROLT.

— Izšla je v Trstu prva številka revije „Most“. V uredniškem odboru so navedeni Vinko Beličič, Lev Detela, Flori Lipuš, Aleš Lokar, in Drago Štoka. Vsebinska: „Most“ (uredniški odbor); Vinko Beličič, Tambre d'Alpago (tri pesmi); Miriam Gregorčič, Teilhard de Chardin (esej); Boro Kostanek, Nezakonske trave (proza); Lev in Milena Detela, Giorgios Seferis: Mitično življenjsko poročilo (uvod in pesmi); Aleš Lokar, Praznina (novela); Stan-ko Janežič, Moja zemlja (pesem); Rafko Dolhar, V kraškem sanatoriju (črtica); Milena Merlak-Detela, Krvnik samote; Na morskem dnu (dve pesmi); Drago Štoka, Terjamo pravične zakone (razprava); Koroška in njen most (Flori Lipuš); Eppur si muove (Lev Detela); Kriza romana in leningrajsko zasedanje Evropske zveze pisateljev (Lev Detela); Nekaj besed o ljubljanskem bienalu 1963 (Boris Podreka); „Grape in sence“ Valentina Polanška (Vinko Beličič). — Ovitke: Boris Podreka. — Uredništvo in uprava: Via Donizetti 3, Trst, Italija. Tiskala tiskarna A. Keber, Trst. — Str. 48.

* — „Krasnaja zvezda“ je 9. februarja prinesla govor, ki ga je imel sovjetski obrambni minister maršal Malinovski odgovornostnikom iz armade in kulture. Najprej je opisoval apokaliptično podobo prihodnje svetovne vojske in poudarjal veliko vojno pripravljenost sovjetske armade. Potem je napovedal pomembne spremembe v organizaciji sovjetskih oboroženih sil. Največ pozornosti pa je vzbudil tisti del govora, kjer je maršal Malinovski obsodil pacifizem v ruski literaturi in umetnosti. Terjal je večji kult vojaškega heroizma iz zadnje vojske. Trdil je, da ruska literatura in umetnost čisto grošita zoper dolžnost vojaka, ostati do skrajnosti čuječ. „Prisiljeni smo, da ugotovimo, kako so prišle v zadnjem času na dan zmotne tendence v opisovanju zadnje vojske. Ali je prav prikazovati boj, ki ga je bojevalo naše ljudstvo, kot čisto navadno kopičenje grozot in pomanjkanja? Nekateri literarni in umetniški izdelki, nekateri filmi so se spremenili v orodje pacifističnih mnenj, v argumente abstraktne negacije vojske. Opisovati nadrobno malotne in zbegane ljudi? Mi takšno pojmovanje zanikujemo...“

ZAHVALNA SLUŽBA BOŽJA

V okviru prireditve za desetletnico Slovenske kulturne akcije je bila v nedeljo 26. aprila 1964 ob pol 10. uri zahvalna sv. maša v Slovenski kapeli na Ramon Falcon 4158. Službo božjo je opravil preč. g. direktor Anton Orehar, in so se je udeležili številni člani in prijatelji SKA. Po evangeliju je imel g. direktor pridigo in v njej podal podobo sodobnega katoliškega intelektualca. Nakazal je naloge, ki jih ima slovenski kulturni ustvarjavec v sodobnem svetu, kakor tudi odnos slovenske skupnosti do kulturnega dela. Za uvod je navajal besede papeža Pavla VI. pri nedavnem sprejemu katoliških intelektualcev v Vatikanu. Izrazil je željo, da bi naše kulturno delo vodila tri gesla: hvaležnost, jasnost in ljubezen. Hvaležni moramo biti Bogu, da se je pred desetimi leti začelo delo SKA tako lepo razmahnilo. Ustanovitelji so znali premagati mnogo ovir in težav, slovenska begunska javnost pa je doumela pomen dogodka in z velikim razumevanjem podprla plemenito delo. Ponižna zavest hvaležnosti Bogu naj nas sedaj po desetih letih veselo preveva, ko vidimo, da je božja previdnost vidno naklonila svoj blagoslov. Jasnost naj vodi in spremlja ves čas in povsod vse tiste, ki so si v SKA izbrali obliko svojega izživljanja. Boga moramo prositi, naj nam še naprej naklanja pomoč in razsvetljenje, da bomo vedno vedeli za pravo pot in korakali jasnim ciljem naproti. Glavno vodilo vsega pa mora biti ljubezen, ki je po Kristusu dosegla svoj najvišji izraz v žrtvi na križu. Za sodobno kulturno delo med Slovenci v zamejstvu so potrebne velike vsakdanje žrtve in roditi jih more prava, globoka ljubezen, ki ne osrečuje samo tistega, ki se žrtvuje, ampak prinaša resnično veselje vsem, ki slovensko kulturno delo pravilno razumejo in podpirajo. Če bomo vedno prežeti z globokim pojmovanjem ljubezni, naše delo ne bo zastalo, prvi desetletnici se bo pridružila druga; vodilo nas bo do neizmernih meja bogato doživetje ljubezni v lepoti in resnici, kar more biti za vse žrtve edino resnično in bogato plačilo, ki ga naklanja Bog. Službo božjo je spremljalo petje kvarteta Finkovih, ustvarjalnih članov glasbenega odseka SKA. Izvajali so: Gallus: In nomine Jesu; Gallus: Confirma hoc; Palestina: Pleni sunt coeli; Fauré: O salutaris Hostia; Geržinič: O Gospa moja. Spremljal je g. prof. Alojzij Geržinič.

RAZSTAVA LOKA V NEW YORKU

— LOK je priredil razstavo v New Yorku, ki je trajala od 4. do 30. aprila. Dali so ji naslov: „Sodobna slovenska umetnost v zamejstvu“. Sodelovali so slikarji: Ivan Bukovec, Marinka Burger, Aleksa Ivanc, Ted Kramolc, Bara Remec, Marijanca Savinšek, Hugo Velker, Josip Vodlan in Miro Zupančič; kipar: Francè Gorše; arhitekt: Simon Kregar. — Izdajatelj kataloga Rudi Večerin piše v predgovoru, da so se razstave udeležili umetniki treh generacij. Prvo predstavljajo Francè Gorše, Bara Remec in arh. Simon Kregar, drugo Aleksa Ivanc, Ted Kramolc, Marjanca Savinšek in tretjo Ivan Bukovec, Marinka Burger, Josip Vodlan, Hugo Velker in Miro Zupančič. — *Marijan Marolt* podčrtava v uvodu, da so gibanja, šole in ideje slovenske sodobne umetnosti sočasne s tokovi v Zahodni

MEDDOBJE VIII, 1-2

Prva (dvojna) številka 8. letnika je izšla točno; bližnji naročniki so jo dobili za velikonočno pisanko, dalnji jo bodo šele v času šmarnic. Zeleti je, da bi uprava in uredniki s pomočjo sodelavcev in bravcev (se pravi naročnikov in mecenov...) enkrat za vselej premostili težave, ki so v preteklosti povzročile zamude in zaostajanje.

Levji delež v številki imajo spet esejistični prispevki. To je na eni strani razveseljivo, posebno ker so skoraj vsi eseji res tehtni; narobe bi pa bilo, če bi iz pičlosti leposlovnih prispevkov morali sklepati, da umetniška ustvarjalnost med nami usiha. „Veš, poet, svoj dolg?“ (Pesnik Oton mi bo oprostil, če uporabljam njegov naslov v nekoliko drugačnem pomenu kot ga je on.)

Milena Soukal je napisala ciklus šestere pesmi „Večerna glasha ob Michiganskem jezeru“: skopi ekspresionistični zapisi zunanje stvarnosti naj bi izrazili notranje reakcije ob življenjski problematiki. Pristnost in neposrednost skuša doseči z elementarnim izražanjem, ki je večinoma učinkovito: „V belem čolnu (prihaja,) jadra napeta, veter vanje“.

V črtici „Poštenjak“ izprašuje *Vinko Beličič* sodobnikom vest glede davčnih prijav. Junak je bela vrana, ki pravično plačuje davke za vsak prislužen vinar in si zato ne bo prihranil za parcelo in hišico, ima pa mirno vest pred Bogom in pred ljudmi.

France Dolinar posveča uvodni esej spominu pokojnega Franca Grivca: kratek, a temeljit, izčrpen, razgledan in široko zasnovan prerez njegovega dela in njegove človeške podobe. Znanstvenik, učitelj, organizator, človek; njegov pomen za slovensko teologijo in slavistiko ter za svetovno znanost. Dvojni zgled: jasno začrtan lik velikega kulturnega delavca in strokovna temeljitost eseja; oboje ima še posebno ceno ob današnji poplavi diletantizma in površnega pisanja.

Milan Komar nadaljuje po preizkušeni aforistični metodi analizo sodobnih duhovnih in družbenih pojavov pod naslovom „Vsakdanje glose II“. Posebno pozornost posveča nekaterim marksističnim značilnostim (udinjana kultura, izumetničeno birokratsko reševanje problemov, nepravna revolucionarnost, površinska analiza, nepravi realizem, utopija popolne osveščenosti), pove pa svojo tudi splošnim napakam in med drugim prepričljivo razloži uspeh pevcev-kričočev. Branje za izbrane in zbrane trenutke, ko si skušamo pogledati v oči.

Zorka Simčiča „Pripisi k dnevom“ so meditacije osveščenega človeka, ki v samotni pod Tronadorjevimi ledenimi lasuljami premišljuje o sebi, o človeku, o slovenski usodi doma, v zamejstvu, v „diaspori“. Ko v tisti samotni izven časa leže v travo in zapre oči, ma je notranje oko jasno in beseda, ki se rodi iz videnja, prepričljiva; seveda tudi zato, ker boleče živo doživlja naš čas in gleda nanj skozi Knjigo Modrosti in skozi čisto lečo otroškega modrovanja treh skoraj - nečakov ob sebi. Pripisi imajo seveda tudi umetniško vrednost in spadajo med najboljše, najgloblje Simčičeve stvari, ki bodo marsikomu poživili vero in pogum.

Tine Debeljak je spet poslušal tiste, ki „od vsepovsod silijo v nas, naj pišemo spomine“, in objavlja prvi del „Spominov ob F. S. Finžgarju“; in to „ne v načinu literarno zgodovinske razprave, temveč intimnega osebnega stika“. Njegovi spomini sežejo daleč nazaj, ko je bil Finžgar še župnik v Sori, ter so iz-

— Med sedmimi sovjetskimi pisci, ki so predloženi za Lenino nagrado 1964 (podeljuje se vsako leto 22. aprila) ima največ upov A. Solženicin. Njegovo kandiduro pospešuje revija *Novy Mir*, ki je priobčila pomembno novelo „En dan Ivana Denisoviča“, prvi leposlovni spis, ki obravnava življenje v kazenskih taboriščih. V prilogi Solženicina so se oglašali tudi časniki. V *Izvestijah* za 15. januar je izšlo pretresljivo pričevanje mornariškega častnika Burkovskega, ki je štiri leta živel v isti lesenjači kot Solženicin in bil deležen njegove usode. V času jalske konference je bil imenovan za zveznega oficirja z Amerikanci, kmalu nato je bil aretiran in obsojen na 25 let deportacije. Oprostila ga je komisija, ki je

redno živi; zato smo mu zanje hvaležni. Literarnemu zgodovinarju bodo dragocen vir za verni profil Finžgarjeve osebnosti.

Ruda Jurčec nam je s „Sodbo pred prelato“ dal odlomek iz svojih spominov „Potovanje skozi čas“, katerih prvi del je tik pred izidom. Jurčec je tudi tokrat polnokrven pripovedovalec, napet, tekoč, psihološko prenikav do potankosti in nekoliko manj bleščeč kot po navadi (kar pa nikakor ne škoduje, ker je pripovedovanje tako bolj intimno).

Odlomek opisuje enega tistih vzgojno-disciplinskih konfliktov med gojenci in predstojniki, ki se dostikrat spremenijo za gojence v pravo tragedijo in jih zaznamujejo za celo življenje, čeprav je na dnu le nesporazum in tista čudna odrevenelost, ki mrtvi mladostnika, da ne zna pokazati svojega pravega obraza. No, v tem primeru se kljub hudi zagati vse srečno konča.

Z zanimanjem čakamo na knjigo, ki bo imela gotovo veliko kulturno-zgodovinsko vrednost, pa tudi zato, ker je memoarska literatura pri nas tako zanemarjena.

Pod zaglavjem *Knjige* je Alojzij Geržinič priobčil obširno strokovno oceno novega slovenskega pravopisa, ki je po njegovem „pomembno znanstveno delo, veliko po urejenosti, premišljenosti, polnosti idej, po posrečenih rešitvah sredi med skrajnostnimi nazori“. Upati je, da bo ta prispevek spodbudil vse izobražence, ki ga še nimajo, da bodo pravopis kupili in se ga držali; in da se ne bodo dali motiti neumni — ali pa zviti in naročeni — gonji proti novemu pravopisu, ki jo je doma poluradno organiziral režim in je niso navdihnili ne ljubezen do slovenščine ne znanstveni razlogi, saj je pravopis izdala edina merodajna ustanova, se pravi Pravopisna komisija pri SAZU.

Čas na tribuni ima na prvem mestu Alojzija Geržiniča glosa Praznina ob številkah ljubljanskih revij Sodobnost in Perspektive. Praznina je sad „nove stvarnosti“ na duhovnem področju; in kar je še huje: „Iz praznine, od dna je še pot navzgor; za mnoge pa je vodnik le še obup: v razbrzdanost, v samouničenje, v otopelost.“ Kdor vsaj količkaj pozna mlado lepoto slojve doma, dobro ve, da ta nevarnost ni umišljena. In naša dolžnost? Geržinič navaja, kar je Berdjajev o tem zapisal svojim rojakom.

Inž. Albin Mozetič posega s kratkim, a jedrnatim prispevkom v debato o tehniki in kulturi. Opozarja, da med njima ne more biti nasprotja ne sorodnosti, ker sta vsaka na svoji ravni. Zato naj tehnik in kulturnik hodita vsak svojo pot.

Pričakujemo, da se bo o tem aktualnem vprašanju še kdo oglasil, ker še nikakor ni izčrpano; posebno pa bi bilo prav, da bi inž. Gaber svoje misli razpredel do konca.

Pod zaglavjem *Zapiski* nam kot po navadi Martin Jevnikar predstavi slovensko leposlovje in sicer v letu 1962. Izšlo je 10 pesniških zbirk, 14 romanov, 7 povesti, 7 novel, 3 potopisi (čeprav je Jezernikovega *Rim—Atene—Nairobi* težko prišteti k leposlovju), 4 dramska dela in 12 knjig za mladino. Del je precej, kakovost pa se ne dvigne nad povprečje, razen morda Kranjčev roman *Mladost v močvirju*.

Revija prinaša na koncu seznam kulturnih večerov SKA in kratko poročilo o delu SKA v prvem desetletju.

Tisti skopi podatki in ta zvezek Meddobja, ki je 54. publikacija knjižne založbe SKA, so naše spričevalo za preteklost in naše upanje za prihodnost. Posebno razveseljivo je dejstvo, da zavzema analiza kulturne in duhovne problematike vedno večje mesto v reviji. Na ta način bomo ostali vključeni v razvoj in bomo dali delež, ki ga razmere od nas zahtevajo.

Simon Savnik (Rim).

Evropi. Tradicije Monakovega, Dunaja se umikajo vplivom iz Prage in Pariza. Nato podaja pregled umetniške poti posameznikov. Večina umetnikov je zastopana z dvemi, tremi deli, po šest del imajo Vodlan, Zupančič in Gorše. Zastopani so slovenski umetniki iz Evrope, Argentine in ZDA. — Prirediteljem razstave in udeležencem iskreno čestitamo, zlasti pa se veselimo delavnosti Loka, ki nas je po kratkem presledku presenetil z novo, pomembno slovensko umetnostno manifestacijo in to ob času, ko se je v New Yorku odprla Svetovna razstava.

— Za TISKOVNI SKLAD SKA so darovali: g. inž. Tone Arko, ZDA, en in pol dolarja; č. g. dr. Milan Kopušar, 9 dolarjev; g. Franc Gorše, 2 dolarja; g. N. N., Palomar, 5.— pesov; g. N. N., Capital, 936.— pesov; č. g. Jakob Fatur, Avstrija, 100.— šilingov.

— ZA SKLAD GLASA so darovali: g. dr. Josip Krivec, Castelar, 100.— pesov; č. g. dr. Alojzij Suštar, Švica, 9 dolarjev; gđc. Milica Hribar, 100.— pesov; g. dr. L. G., Capital, 100.— pesov; g. Tone Kovač, Villa Ballester, 500.— pesov. — Vsem se najlepše zahvaljujemo!

— Krog zgodovinarjev, ki že štirinajst let izdaja revijo za univerzalno zgodovino „Saeculum“, je zasnoval novo svetovno zgodovino v sedmih zvezkih, ki bo izhajala v založbi Herder. Editorji revije: sinolog Herbert Franke (Muenchen); cerkveni zgodovinar Hubert Jedin (Bonn); zgodovinar Oskar Koehler, voditelj Leksikografskega inštituta založbe Herder (Freiburg); protestantski teolog Peter Meinhold (Kiel); indolog, specialist za Iran in Srednjo Azijo Helmut Hoffmann (Muenchen); egiptolog Eberhard Otto (Heidelberg); orientalist Berthold Spuler (Hamburg); zgodovinar južnovzhodne Evrope Georg Stadtmueller (Muenchen); izvedenec za Srednji vek Gerd Telebach (Freiburg); etnolog Herman Trimborn (Bonn); antični zgodovinar Josef Vogt (Tuebingen) so si zagotovili sodelovanje tudi drugih vodilnih zgodovinarjev.

— Znani slovenski kulturni delavec v Nemčiji g. Branimir Pistivšek nam piše iz Muenchena: „Dragi gospodje, dovolite mi, da se ponovno oglašim iz daljnjé Evrope. Ker sem se mogel nekoliko bolj urediti, naročam sedaj Vaše izdaje, ki mi manjkajo. Kmalu bom radevolje kaj primaknil za „Glas“, ki mi ga pošiljate že tako dolgo. Istočasno Vam izrekam veliko in pristrčno zahvalo za Vaše nesebično razumevanje za moje izredno težke razmere, v katerih sem se doslej nahajal, pa sem se zaradi tega moral marsičemu odreči. Želeč Vam obilo uspehov na braniku samenske slovenske kulture, Vas pozdravljam.“

— Slovensko gledališče v Trstu je že začelo letošnjo sezono z uprizoritvijo Shakespearovega dela *Othello*. Gledališče je hotelo na ta način proslaviti 400-letnico rojstva velikega dramatika. Režiser je Branko Gombač, naslovno vlogo je igral Jožko Lukež, Jaga Alojzij Milič, Desdemona pa Mira Sardočeva.

— „Literarne vaje“, srednješolski literarni list, izhaja v Trstu že 15 let. Prvi letnik je začel izhajati v šolskem letu 1949/50 in je izšel v štirih številkah na tipkanih straneh. List je ustanovil pok. prof. Rudolf Fajs. Ker je precejšnje zanimanje za vse letnike revije, so sklenili prvi letnik ponatisniti v obliki bršure, ki je podobna ostalim letnikom.

obiskovala koncentracijska taborišča tri leta po Stalinovi smrti. Burkovski piše: „Življenje, opisano v „Enem dnevu Ivana Denisoviča“ je tudi moje. Nisem literarni kritik in si ne dovoljujem ocenjevati Soljenicinovo pripoved. Čustva, ki jih čutim ob branju tega dela, se razložujejo od tistih ob drugih delih, toda če bi me vprašal po mojem mnenju, bi re-

kel: to je resnično dobro delo.“ V „Pravdi“ se je za Soljenicina zavzel dobro znani pisatelj Samuel Maršak, ki nasproti „dogmatičnim“ kritikom poudarja, da je Ivan Šuhov, junak novele, „pozitiven junak“. — Soljenicin pa po zadnjih poročilih nagrade ni prejel, pač pa ukrajinski pisatelj Tarnov za delo o strahotah v Stalinovih taboriščih.

SLOVENC V SOVJETSKI ENCIKLOPEDIJI

Lani poleti je izšel v Moskvi pri državnem založniškem podjetju „Sovjetska enciklopedija“ prvi zvezek nove sovjetske „Kratke književne enciklopedije“, sledilo mu bo pa še pet zvezkov. Enciklopedija bo zajela nad dvajset tisoč imen pisateljev raznih dežel od najstarejših časov do danes. Prva knjiga „Kratke književne enciklopedije“ (1088 stolpcev gostega teksta) je zajela črke a, b, v, in začetek črke g. Izmed trinajst imen iz Jugoslavije je pet Slovencev in sicer Anton Aškerc, France Bevk, J. Vidmar, Voranc in Stanko Vraz, če slednjega še prištejemo k Slovincem. Ker značaj izdaje zahteva zgoščenost podatkov in ocen, so v člankih o mnogih pisateljih sodbe o celotnem delu strnjene na en sam stavek.

— Govorice, ki so se 1962 razširile, da so jordanški beduini vnovič našli nekaj rokopisov v jordanški pokrajini, so se izkazale za resnične. Prvi znanstveni pregled o njih je priobčil njih kupec, harvardski profesor Frank Moore Cross Jr., ki je med najboljšimi razbiravci mrtvomorskih rokopisov, o katerih je napisal odlično sintezo v knjigi „Qumranska knjižnica“ (The Ancient Library of Qumran, London 1958). Kot ta raziskovalec poroča (The Biblical Archeologist 1963, fasc. 4): gre za samaritanske papiruse iz perzijske dobe pred prihodom Aleksandra. Nekateri papirusi so zapečateni, eden s sedmimi pečati. Ti pravni in upravni dokumenti iz dobe — četrto stoletje pred Kristusom —, o kateri imamo malo listin, obetajo dati obilo zgodovinskih podatkov za raziskovanje institucij in jezika.

— Jean Vilar, pariški iznajditelj ljudskega gledališča Theatre National Populaire, se je umaknil iz francoskega gledališkega življenja, ker mu ne prija de Gaullova politika in se je zapletel v estetski spor z bivšim svojim prijateljem iz let španske državljanske vojne Andrejem Malrauxom. V marcu 1964 je bil povabljen v Milan, kjer je v Scali režiral Verdijevo opero „Macbeth“. Izvedba, Scalini poklon Shakespearovemu jubileju, je imela izreden uspeh in kritiki menijo, da je režija pravo odkritje, kako se naj poslej režirajo dela svetovne operne klasike. Macbetha je pel Giangiacomo Guelfi, lady Macbeth pa Brigit Nilsson. Zadnjič so opero izvajali v Scali pred desetimi leti, ko je lady Macbeth pela Maria Callas.

(Dalje s 3. str.)

Da, moderni, sodobni umetnik postaja božanstvo. Že je razbit obroč, ki je Luciferja še silil, vezal z Bogom, ga silil v pogajanja, ko se je začel prvi pogovor o koeksistenci. Kupa prvega in največjega greha, greha, ki je bil še pred izvirnim grehom Adama in Eve v raju, kipi v opojnost zmagovalstva. Greh vseh grehov — *napuh*, Luciferjev greh, ki se še ni izčrpal v kazni na vse stvarstvo, se danes dviga pred nami v silovitih razmerjih. Mogoče bi mogli prav v tej uri v vsem opoju in sijaju doumeti, kaj so pomenile Luciferjeve besede Kristusu, ko mu je rekel: „Vse to ti dam...“ In glasniki koeksistence danes govorijo enako: „Vidite, vse to vam bo dano...“

Umetnik, literarni ustvarjalec, mislec — filozof — vsi smo danes postavljeni pred to dilemo. Saj smo vsak dan priča, kako v nas vseh kar vre zvenenje lepote in sili na dan resnica skozi opno doživetja. Kako hitimo za tistim, ki je spredaj in kliče ter pravi: „...vidiš, vse to ti dam...“ Teilhard de Chardin je po svoje sestavil teorijo, ko trdi, da koraka človek od Alfe do Omega, od začetka do konca v vsej zgodovini materije, hiti proti koncu s Kristusom v vedni agoniji, opravlja jo skozi lastno agonijo še naprej in do konca delo Odreševanja, trajnega in nenehnega. In na koncu je zaključna himna, je pesem končanega odrešenja: „Vidiš, o Bog, prišel sem do konca, skupno delo odrešenja je opravljeno, jaz ubogi človek sem ob tebi — izvirni greh je vdručič opran, agonija je zaključena...“ Pisci, pesniki in filozofi komunističnega sveta nam že govorijo, zakaj se Chardinovi razlagi o povečenosti materije ne pridružimo, zakaj ne krenemo z njim na pot prave evolucije, zakaj nismo za popolno koeksistenco, ki naj nas skupno popelje na skupen, končni vrh... pobožanstvenega človeka.

Da, prišli smo za to uro, prišli smo v to uro, da s svojim ustvarjalnim delom dajemo račun za zaupane nam darove! Marsikdo se straši in pravi: „O Bog, reši me te ure, ker vem, koliko je v tej uri temé, laži, hudih čer.“ Toda Kristus odgovarja temu vprašanju, ko pravi: „Oče, povečaj svoje ime...“ In Bog mu odgovarja: „...In jaz te bom povečal.“

Msgr. Jean Rupp je napisal zelo lep esej „Actualité de Bossuet“ (Revue de Paris, Février 1964) in v njem zavrača Chardinov pogled na svet. Trdi, da je zmoten, nepopoln. Kajti pred stvarstvom, pred ustvarjenim je bil Stvarnik, pred dejanjem je bila in je Milost. Samo Bog je gospodar Milosti... Nismo pričevalci ustvarjenega, če in kadar smo kaj ustvarili: zadoneti nam mora v srce in misel glas in svarilo: *Nekoristi hlapci smo* — kajti, ko si bomo to priznali, si bomo — in to vemo vsi iz lastne izkušnje — odprli vrata v pravo, v vesoljne globine segajoče obredje lepote, stopali bomo na pragove svetosti, znova in znova se odkrivajočih — resnica bo zvenela v ponižno šumenje prošnje: „Oče, zgodi se Tvoja volja — povečaj svoje ime!“

Nikdar ne mislimo, da bi bila taka vera plod naše volje, torej naše šibkosti. Nikakor nismo in nikdar ne bomo na varnem. Kajti naš delež ni mir, naj bo „naša duša vedno vznemirjena“, kajti mir bi mogel biti nevarna past za umik iz ure, ki nas obdaja. Ne govorimo: imamo že mnogo — imamo celo revijo in kulturno ustanovo. Gorje nam, če bi se na današnjem ustavljali in ne bi pomislili na to, da je jutrišnji dan na pragu za to, da bomo storili korak naprej. Kadar bi se enkrat zadoščeni ustavili na današnjem, na sedanjem, bomo začeli padati... Glejte, miru nam ne dopuščajo niti tisti, ki nam govorijo: „Vse to vam damo...“, ko nam obljublajo vse, če jim stopimo vstrie. Tem manj si smemo mir opravičevati mi. Mir je mir, kadar je poln kipenja življenja, dela in napore. Le samo smrt prinaša tisto stanje, ko mir ni več potreben.

Prišli smo v to uro, da to uro doživimo in izčrpamo do konca. Prišli smo v to uro kot Slovenci in kot Slovenci živimo v tej in taki uri že nad 14 stoletij. Če smo se kot narod ohranili v verigah in primitivizmu prvih treh ali štirih stoletij, kdo nam more reči ali nam zabrusiti v obraz, da nas mora biti na pragu najbolj napredne in bogate dobe konec jutri, pojutrišnjem, v nekaj desetletjih ali prihodnjih stoletjih. Pravi, da je Cerkev z romanjem Pavla VI. v Jeruzalem za popravilo napak, če in kolikor jih je bilo, storila korak za pet stoletij nazaj, a ga je storila tudi za pet stoletij naprej. Kje je zapisano, da v njenem krilu, v zboru pravično urejenih narodov ne bi mogli živeti še pet stoletij naprej, da — do konca sveta...

Imamo lastnosti in darove, lepe in velike; imamo napake in slabosti — iz preplaha bomo padali v stanja euforije in narobe. Obnašamo se radi tako, kakor pač čas nanese, a znamo nazadnje vedno najti pravo pot. Te dni sem bral dve zanimivi misli: Izidor Cankar je v letih po 1930 svetoval, da naj se nikar preveč ne oklepamo svojega slo-

(Dalje na 7. str.)

— Literarna dedščina dramatika Strindberga je neizčrpna. Petdeset let po njegovi smrti še vedno objavljajo spise, pisma, koncepte raznih del. Švedska akademija je dosedaj izdala sedem debelih knjig njegove korespondence, ob božiču 1963 pa je izšel Strindbergov dosedaj neodkrit dnevnik (dnevnik, ki ga je avtor pisal za javnost, je izšel že prej), ki mu je sam dal naslov „Temni dnevnik“ in zajema dobo njegove burne ljubezni z igralko Harriet Bosse, s katero je tudi sklenil svoj četrti zakon; kakor ostali, tako tudi ta obsojen na polom. „Temni dnevnik“ je začel pisati v Parizu 1896, ko se je po zlomu zveze z igralko začel umikati v mistiko. Strindberg je bil ob poroki 51 let star, Harriet pa 22. Tragedija se je začela takoj po prvih dneh zakona, ko ga je Harriet prvič zapustila. Sicer se jima je pozneje rodil otrok, toda novih burnih dogodkov otrok ni mogel preprečiti. Harriet Bosse je svojega moža preživela skoraj za 50 let in je del „Temnega dnevnika“ objavila v letu 1931, ven-

dar je izločila vse, kar njej ni bilo povšeči. Njena velika zasluga pa je, da je Strindberg v tej dobi napisal dela: Pot v Damask (oris svoje konverzije), Sen in Figaro, kjer je hotel obrazložiti problem ljubezni, ki da je druga oblika sovražstva. „Temni dnevnik“ in dodatna pisma zajemajo tudi tisti del korespondence, ki ga je avtor pisal Harriet — moledujoč jo, da se vrne, pa igralka pisem sploh ni odpirala. Zato zaključuje eno temnih poglavij dnevnika z besedami: „Z ženskami ne veš ne kod, ne kam; karkoli storiš, izpade tebi v zlo. Danes te bo nazivala za satira, jutri pa se ti bo norčevala, češ da si srmežljivi egiptovski Jožef. Nikdar ne bomo mogli uganiti njenih želja in ne vemo, ali so njene želje lepe ali umazane. Nekega dne pa se rodi otrok. Tedaj pa se ženske vprašujejo, kako se je to zgodilo. Kratko, tedaj začno z načrtnim zastrupljanjem. Kajti na moža očeta gledajo s sovražnim očesom in mu hočejo ubiti veselje, pa če tudi pri tem tvegajo padec v lastno sramoto. Če se skušate te-

Edvard KARDELJ je ob božiču 1963 pri Pomurski založbi v Murški Soboti izdal knjigo svojih govorov in spisov pod naslovom: „Potovanje skozi čas“. Zato bo knjiga Ruda JURČEČA izšla pod naslovom: „SKOZI LUČI IN SENCE“ (1914 - 1958), I. del (1914 - 1929). — Založba Baraga, Buenos Aires.

mu upreti, se sproži v hiši pekel.“ Strindberg ni pozabil na Harriet vse do svoje smrti, ko je dolga leta njegovo telo razjedal črevesni rak. Harriet Bosse je umrla v Stockholmu leta 1961 in ni pojasnila, da ve za „Temni dnevnik“, ki so ga le slučajno odkrili. Napovedujejo, da bo objava celotne korespondence obsegala deset knjig.

— Založba Seuil v Parizu napoveduje veliko senzacijo na literarnem polju. Izdala bo prvo literarno delo 26 letnega Alaina Badiouja, roman „Almageste“. Ko je rokopis najprej romal med pisatelji, ki so Badiouja poznali, se je Sartre izrazil, da napoveduje delo novega genija, drugi pa so ga označevali kot „giganta“ nove struje. Avtor pravi, da je delo nastalo iz stremljenja, da bi literaturo obnovil tam, kjer je bila prekinjena s smrtjo irskega pisatelja Jamesa Joycea. „Moje novo delo ni roman, ni esej — je literarni poskus, ki sloni na marksizmu, eksistencializmu in strukturalizmu. Vem, da bo delo izzvalo vihar razburjenja in neugodja...“ Potem ko je zamrla struja „novega romana“ z Robbe-Grilletom in Nathalie Sarraute, bi naj Badioujevo delo že nakazovalo novo rešitev v iskanju v filozofsko poglavitost. Po poklicu je namreč profesor filozofije na univerzi v Reimsu, zasebno pa se mnogo predaja glasbi in je dober klarnetist. Ko je bil pri vojakih, je bil član vojaške godbe pri mestni posadki. Toda pri Jamesu Joyceu ga je navdušila samo teorija, sicer mu pa njegova dela niso simpatična. Prvi odmev, ki ga pričakuje, je, da mu bodo očitali, da je njegovo delo nečistljivo. Meni, da zaradi tega, ker je podrl poezijo, ki preveča dela Robbe-Grilleta in jo sedaj dvignil v svet irealnosti.

— Uprava Katoliškega glasu iz Gorice piše: Knjige Ljudje pod bičem, ki ste jih poslali, so takoj pošle. Ocena knjige v našem K. G. je tukajšnje ljudi nagnila, da prihajajo na našo upravo in naročajo knjigo. Seveda jim ne moremo ustreči, ker nimamo niti ene več. — Čestitamo vam na izdaji te knjige in se že veselimo drugega in tretjega dela.

(Dalje s 6. str.)

venstva, zlasti pa nam naj ne bo jezik glavno sredstvo za ohranitev narodne osebnosti. Jezik ni glavno, je menil. Iste čase je F. S. Finžgar ob navalu jugoslovenarstva dejal: „Če v Beogradu hočejo imeti naš jezik, pa naj ga imajo, naj ga kar vzemó.“ Te brezupne besede so padle pred 30 leti — in kje smo danes? Jezika nismo izgubili in verjetno smo si ga med tem časom za nekaj tisoč novih izrazov obogatili. Toda za to zaveso še verjetno preži nevarna prevara: Slovenci imajo doma republiko, ki pa sme biti samo zemljepisni pojem, ne sme pa biti država slovenskega naroda, ne sme biti popolna posoda lastne slovenske skupnosti, last slovenskega ljudstva. Po določbah nove jugoslovanske ustave smo v letu 1964 padli v oblikovanju usode slovenstva za 150 let nazaj, daleč v čas pred Prešernom in Zoisovim krogom.

Zakaj smo v to uro prišli, zakaj smo tukaj?

Predvsem zato, da bi pričali, da je slovenstvo nepremagljivo; tembolj je polno vsebine, čimbolj je njegova zunanja posoda skromna, ponižna ob posodah drugih narodov. Svet se vsak dan manjša, naša prisotnost vsak dan bolj raste. Nič ne pomaga umik ali beg v asimilacijo ali podobno; vse to bi bilo le varljivo kupovanje miru, je prehod v koeksistenco z zlom, je korak v kompromis s tem svetom, je kapitulacija duha pred materijo. Kajti zakaj se ne bi postavili na stališče, da nam ni nujno se asimilirati, ker imamo sposobnosti in darove, da si, če treba, asimiliramo dve, tri civilizacije in kulture, a ostane slovenstvo na vrhu nad vsemi. Veliki narodi pravijo, da se jim rodi en genij na stoletje. In koliko smo jih imeli mi v 19. stoletju: Prešeren, Baraga, Slomšek, Levstik, Cankar, Župancič, Mahnič, Jeglič, Plečnik, Aleš Ušeničnik...

Pred ustvarjenim je Stvarnik, pred besedo je Milost — in skozi to perspektivo se odločamo mirno in zvesto, srečni, da smo prišli prav v to uro, da dajemo pričevanje Besede in Milosti. Svet se razbija in drobi — človek se iz Miru večnostnega zvenenja gradi, bodimo vredni biti del pravega, novega kvasu... Prišli smo v to dobo, da dajemo pričevanje — ponižno in skromno, lepo in bogato; naj zveni med nami, kadar se v prijateljstvu zbirajo bratje enake misli, kadar se vedro podajajo na isto pot! Kujmo slovenstva novi obraz, naj nas ne bo strah, če tudi smo edini ali osamljeni, podobni velikanom prve slovenske emigracije v 16. stoletju, Trubarju in njegovim, ki so rodili prvo slovensko knjigo. Naša navzočnost v svetu bodi pričevanje, da se je vsebina slovenstva iz lepe domovine pod Triglavom, ob Savi in Dravi, raztegnila na ves svet — bodimo v svetu polni navzočnosti in bogatije slovenskega duha, opora in up bratom v domovini, pričevalci vere v slovenstvo!

LONDONSKI KNJIŽNI TRG

Londonska politična književnost je v znaku spominov na petdesetletnico začetka prve svetovne vojne v letu 1914. *Michael Balfour* je v založbi Cresset izdal knjigo „The Kaiser and his Times“. Avtor meni, da je Viljema II. čas postavil v ospredje, ker osebno ni imel posebno vidnih lastnosti. Angleški kralj Jurij V. in car Nikolaj II. bi zaslužila važnejše mesto v zgodovini; Viljem II. je vplival na tok zgodovine, ker je imel v svojih rokah neizmerno oblasti. Sicer je po zakonu ni imel, pač pa je — kakor je zapisal Winston Churchill — nemški narod 30 let pokorno izvajal vsa njegova povelja. Bil je brez opozicije. Vendar meni Balfour, da zgodovina Viljemovo moč pretirava. Poteka dogodkov ni mogel spremeniti, ker bi Nemci morali spremeniti svoj notranji, socialni sistem, če bi se hoteli izogniti katastrofi 1918. Viljem II. je bil vladar, kakor vsi drugi in niti ni njegova zasluga ali napaka, če je sprožil prvo svetovno vojno. — *Virginia Cowles* je izdala knjigo „The Kaiser“ (Založba Collins) in dokazuje, da Viljem II. nikdar ni vladal, ampak samo posegal v potek dogodkov. Zato bo ostala resnica, da bi se Nemčija izognila katastrofi, če bi na prestolu imela drugega vladarja. — *Lawrence Wilson* je pri založbi Otis izdal knjigo „The incredible Kaiser“, kjer tragedijo Viljema II. naslanja na njegovo fizično napako: imel je namreč levo roko krajšo. Razčlenjuje ga po psihološki strani in dodaja še trditve nemških socialističnih publicistov, ki navajajo, da je bil Viljem II. s svojo hibo produkt „svojega ambienta“. — Izmed vseh teh biografij kritika najbolj podčrtava veljavo Balfourjeve študije, ki črpa iz Viljemovih po-

tez osnove za diktaturo, ki je s hitlerizmom Nemčijo vrgla v drugo svetovno vojno in s tem v še večjo katastrofo kot pa je bila Viljemova. Avtor namreč meni, da oblikujejo Nemčijo osebnosti s posebnimi osebnimi hibami ali ekscentričnostmi. Dedščino Viljema II. je namreč prevzel v letih 1920 maršal Ludendorff, ki je iz pangermanizma ustvarjal novo religijo o „arijskem, nemškem“ rešitelju človeštva. Maršal je bil samo vmesni člen med Viljemom in Hitlerjem. — Založba Joseph je izdala knjižno posebnost: posmrtno delo pisateljice *Vicky Baum*. Pisateljica, Dunajčanka po rodu, se je pred hitlerizmom pravočasno umaknila v New York in tam postala zelo upoštevana pisateljica. Njene knjige so na ameriškem trgu takoj postale bestsellerji. „I Know What I'm Worth“ je nekaka literarna avtobiografija, ko si pisateljica sama išče mesto v svetovni literarni zgodovini. Prihaja pri tem do svojkega zaključka, ko pravi, da pravzaprav ni bila pisateljica, ampak „književnica“, kajti njena dela niso služila za utrjevanje estetskih ali stilnih posebnosti, ampak so bile „knjige“, dela za police knjigarn in za izdaje v poplavnih nakladah. Pisala je pač pretresljive zgodbe z napeto vsebino, a duhovne globine ni mogla vznemiriti. Zato označuje sebe kot „a first-class second-rate author“. Zanima sleherni literarno ambicio, vendar kritika meni, da njena ponižnost ni iskrena, ampak je neroden umik pred tem, kar bi mogla postati, a se je ustrašila (zaradi lagodnosti) najvišjih terjatev, ki jih nalaga vsakemu pisatelju njegov talent, če je pristen. — *Sir John Murray* izdal delo „King Edward the Seventh“. Edvard VII. je bil nekaj let angleški protigravec proti svojemu bratrancu

cesarju Viljemu II. Usoda mu le ni dopustila, da bi svojo diplomatsko spretnost izrabil v celoti in leta 1914 preprečil izbruh vojne. Samo on bi verjetno to zmoget, ker ga je Viljem II. sicer iskreno sovražil, toda priznaval svojo omejenost pred njim. Avtor meni, da je bil Edvard VII. zadnji evropski vladar iz šole Voltaira, Diderota in tiste politične šole, ki je v svoji epikurejski zavdanosti pripravljala pot prihajajočemu razmahu materializma v Evropi. Njegova tragična krivda je bila, da je njegova mati, kraljica in cesarica Viktorija predolgo živela in 19. stoletju s svojim puritanstvom postavila plotove, in je nesrečni Edvard potem celo življenje čez nje skakal. Njegov oče princ — sprog Albert ga ni ljubil, ker je bil kot prestolonaslednik že kot otrok po rangi pred svojim očetom. Ker je bil do poznega nastopa na prestol brez vsega posla, se je predajal vsem zabavam dekadence in fin de siècle, ki je prihajal iz Evrope. Kot prestolonaslednik je bil „prince of Wales“ in uvedel nalogo in dolžnost, da morajo biti waleški principi diktatorji moške mode ne samo v Angliji, ampak po vsem svetu in se je ta tradicija ohranjala za njim še desetletja. Vsak dan se je štirikrat preoblekel in za vsako novo obleko so mu morali pripraviti osem izgotovljenih modelov. Zapelel se je tudi v ljubavne skandale in je mnogo let preživel več v pariških nočnih lokalih kot pa doma v Angliji. Disraeli in Gladstone sta kraljici Viktoriji predlagala, da naj bi brezposelnega Edvarda imenovala za irskega podkralja. Toda avtoritativna kraljica je odločno odklonila predlog, ker bi vihravi princ s tem imel dostop do državnih tajnih listin, kar je bilo prepovedano princu Albertu, njenemu ljubljenu soprogu, ki ga je vlada in angleško javno mnenje sumničilo, da je „nemški špijon“ na dvoru (bil je namreč po rodu hanoverski princ). Magnus omenja simpatično Edvardovo potezo: bil je zelo naklonjen katolikom in je pogosto zahajal ob nedeljah h katoliški službi božji, če v bližini ni bilo anglikanske cerkve. Zelo močno je podprta domneva, da je tik pred smrtjo Edvard VII. prestopil v katolicizem in navajajo ime p. Fosterja, ki bi bil obiskal kralja tik pred smrtjo. Kralj je namreč imenoval patra za kurata pri irskih grenadirjih, osebni gardi, in je rad navajal, da je to storil „za vsak slučaj“. Kot prestolonaslednik je tvegala obisk pri Leonu XIII. in izzval zaradi tega velik prepir z ministri Balfourjem in Lansdownom.

DARUJTE ZA SKLAD GLASA!

(Dalje s 1. str.)

den Vorgesetzten im Verkehre mit Untergebenen (=Slovenski vojaški jezik. Priročnik za nadrejenega v občevanju s podrejenimi).

II.

„Tov. general Avšič sproži vprašanje jezika v naši vojski in podarja, da je v preteklosti prav to vprašanje vnašalo v vojsko veliko nezadovoljstvo. Tito nato odgovori: 'Jasno, povsem jasno, vi ste slovenska vojska in zato morate imeti v njej slovenski jezik od vrhovnih komand do najnižjih enot!'“ (Citirano iz članka „Čas velike revolucije, zapisek o sestanku slovenske delegacije s tovarišem Titom dne 1. XII. 1943“, v Naših razgledih, XII, 23. nov. 1963, šte. 22 (285), stran 438, spodaj).

III.

Člen 42. nove ustave Socialistične federativne republike Jugoslavije, sprejete 7. aprila 1963, se glasi: „Ravnopravni su jezici naroda Jugoslavije in njihova pisma... Izuzetno, u Jugoslovenskoj narodnoj armiji komandovanje, vojna obuka i administracija vrše se na srpsko-hrvatskom jeziku.“